

Gemer a Malohont

Gemer sa vďaka nerastným prírodným zdrojom stal jednou z najrozvinutejších priemyselných oblastí Uhorska. Veľa zamestnaní súviselo s ťažbou rúd. Oblasť Malohontu popri baníctve a sklárstve poznačila aj valaská kolonizácia. Pestré etnické zloženie obyvateľstva sa tiež podpísalo pod kultúrnu rozmanitosť regiónu.

Gemer a Malohont územne nadväzuje na centrálné časti Slovenska. Na juhu ho ohraničuje štátna hranica s Maďarskom, cez ktorú bývalá Gemerská župa mierne presahovala. Súčasťou Gemera bola aj časť Horehronia od Polomky na východ. Horehronie sa administratívne delilo medzi Zvolenskú a Gemerskú župu, predstavovalo osobitý kultúrny celok. Od roku 1803 bolo ku Gemeru pričlenené územie Malohontu, ktorý bol pôvodne súčasťou Hontianskej župy. Tvorí západnú časť regiónu s centrom v Rimavskej Sobote.

Územie Gemera a Malohontu je prevažne hornaté a lesnaté. Značná časť sa rozprestiera v Slovenskom Rudohorí, južná časť územia leží v Rimavskej kotline a na Cerovej vrchovine. Na východe sa rozprestiera Slovenský kras a Rožňavská kotlina a sever ohraničuje Horehronské podolie.

Pôvodné osídlenie Gemera a Malohontu sa koncentrovalo predovšetkým okolo rieky Rimavy a v Cerovskej vrchovine. V stredoveku viedli týmto územím obchodné cesty z Maďarska do Poľska. Hospodársky a politický život sa sústreďoval predovšetkým okolo hradov Muráň, Jelšava a Krásna Hôrka. Severné časti Gemera a Malohontu boli osídľované od 14. storočia. V okolí Dobšinej a rieky Slanej sa usídlilo nemecké obyvateľstvo, ktoré tu zakladalo banícke osady. Od

15. storočia hornaté časti Gemera a takmer celé Horehronie boli kolonizované na valaskom práve. Vývin osídlenia Gemera nepriaznivo ovplyvnili turecké nájazdy v 16. a 17. storočí siahajúce až na sever župy. Turci mnoho ľudí povraždili alebo odviezli do otroctva. Pri postupe Turkov z juhu sa posunulo maďarsko-slovenské etnické rozhranie na sever. Obyvateľstvo zdecimovali aj stavovské povstania uhorskej šľachty a epidémie, v 17. a 18. storočí bol Gemer dejiskom náboženských nepokojov. Napriek tomu bol hospodársky a kultúrne jednou z najrozvinutejších oblastí Slovenska, ale i Uhorska.

V Gemi a Malohonte popri slovenskom etniku malo významné zastúpenie aj etnikum maďarské a nemecké. Maďarské obyvateľstvo je dosiaľ sústredené južne od línie, ktorú tvoria obce Rimavská Sobota, Uzovská Panica, Hucín, Betliar, Lúčka. Tvorili jadro tzv. palóckeho osídlenia, ktoré sa tiahlo až do Hon-tianskej župy. Palócka etnografická skupina je rozšírená tiež v priľahlých oblastiach Maďarska. Skupina Palócov v oblasti južne od Rimavskej Soboty sa nazýva Barkovia. Charakterizuje ich skupinová endogamia. Vo viacerých obciach Gemera tvoria okolo 20 % obyvateľstva Rómovia (Brdárka, Rozložná, Hanková, Gočaltovo, Krásnohorské Podhradie, Markuška, Muránska Dlhá Lúka, Selce). Zaoberali sa košíkárstvom, výrobou metiel a rohoží, kováčstvom, boli a sú medzi nimi aj dobrí muzikanti. Málo sociálne prispôsobiví Rómovia sú sústredení najmä v časti Rimavskej Soboty.

V Gemi existovala stáročná migrácia na Dolnú zem spojená s trhovníctvom, obchodovaním a s poľnohospodárskymi prácami. Najväčší pohyb nastal v čase žatvy. Migrácia obyvateľstva bola aj v rámci regiónu. Jazykové bariéry medzi slovenským a maďarským obyvateľstvom pomáhala zotrieť výmena detí na určitú dobu. Interetnické kontakty zanechali stopy aj na tradičnej kultúre Gemera, najmä na folklóre, odevu a bývaní.

Z konfesijného hľadiska sú na Gemi významnejšie zastúpené protestantské náboženstvá – evanjelické a. v. a na juhu medzi obyvateľmi maďarskej národnosti reformovaná cirkev – kalvíni, čo sa odrazilo v duchovnej kultúre regiónu i v sakrálnych drevených stavbách. V okrese Rožňava bolo v roku 1991 najnižšie percento katolíkov (30 %) a najviac obyvateľov bez náboženského vyznania (20 %) na Slovensku. Medzi evanjelikmi a. v. sú na Gemi početnejšie zastúpení aj Maďari, čo možno považovať za regionálne špecifikum.

Etnické a konfesijné rozdiely medzi obcami a ich obyvateľmi dali podnet pre vznik mnohých prezývok a prekáračiek. Nemecké obyvateľstvo z Dobšinej prezývali Bulineri (Rakovnica) alebo Bulinári (Vlachovo, Gočovo, Gemerská Poloma, Henckovce).

V severných oblastiach v okolí Dobšinej a na hornom toku rieky Slanej sa rozvinulo baníctvo a popri ňom aj hutníctvo a sklárstvo. V 19. storočí bola na území Gemera najväčšia koncentrácia baní v Uhorsku. Významnými železiarskymi a baníckymi oblasťami sú aj obce juhozápadne od Lubeníka (Železník, Turčok, Červeňany, Rákoš, Nandraž). Na ťažbu železa nadväzovali hutní, hámre, železiarska výroba, pálenie uhlia a vápna. Začiatkom 19. storočia bolo na Gemeri a v Malohonte 10 vysokých a 81 tzv. slovenských pecí. V Dobšinej vybudovali prvú vysokú pec v Uhorsku. Vznikli tu prvé železiarske spoločnosti, ktoré patrili k najväčším výrobcam surového železa v Uhorsku. Najväčším banskohutným koncernom sa stala Rimavsko-muránsko-šalgotárjanska železiarska spoločnosť. So stavbou slovenských pecí súviselo aj furmanstvo ako osobitné zamestnanie, pretože pece sa stavali v dolinách pri riekach a železnú rudu, vápenc, drevo a drevené uhlie k nim dovážali na vozoch. Furmanské spolky existovali v Jelšave, Muránskej doline, Rožňave, Štítniku a Kameňanoch. Okrem železa sa tu ťažilo i zlato, striebro, meď, antimón, azbest, magnezit a iné nerasty.

S ťažbou rudy súvisel aj rozvoj kovospracujúcich remesiel. Kovárske dielne – hámre – sa zameriavali na výrobu poľnohospodárskeho náradia a rozličných predmetov pre domácnosť. Jelšava vynikala výrobou zvoncov zo železného plechu. V roku 1892 tu vzniklo zvonkárske živnostenské družstvo, ktorého výrobky sa pre ťubozvukné tóny a jemnosť ladenia vysoko cenili. Jelšavské zvonce sa vyvážali na maďarskú pustu, do Rumunska a Juhoslávie. Na území bývalého Malohontu bol väčší počet sklární (Utekáč, Kokava nad Rimavicou, Rimavská Lehota, Zlatno). Okrem tabuľového a dutého skla sa v Utekáči dodnes vyrába aj sklo brúsené.

Hlavným zamestnaním obyvateľov obcí juhozápadnej časti Gemera a Malohontu bolo poľnohospodárstvo. Gemer patril medzi najvýznamnejšie ovocinárske oblasti Slovenska. Napríklad v obci Brdárka pestovali čerešne, rozlišovali okolo 200 druhov. V košoch z drevených lubov zavesených na bokoch koňa ich vozili na trhy do Štítnika a Rožňavy. Časť ovocia sa sušila a páčila.

V horských oblastiach bol hlavným hospodárskym odvetvím chov oviec a dobytky. Obce Muránska Zdychava, Filier, Ratkovské Bystré, Klenovec a Kokava nad Rimavicou mali osobitý druh hospodárenia. Poľnohospodárska pôda bola vzdialená od obce, stavali si na nej maštale a obydlia, kde v lete prebýval gazda s dobytkom a v zime tu ponechávali časť dobytky, ktorú chodil opatrovať člen rodiny. Vznikali tak sezónne sídla zvané *kolešne*. V Rimavskej Sobote a v Putnoku (Maďarsko) bývali chýrne dobytie trhy, v Rimavskej Seči boli konské trhy. S chovom dobytky súviselo i rozvinuté garbiarstvo.

Chov oviec mal vplyv aj na ľudovú výrobu pastierov. Gemerské črπάky predstavujú osobitý typ. Nádoba i ucho sú z jedného kusa, sú vyššie, kónického tvaru, málo zdobené. Rozšírené sú aj na Horehroní a na Spiši. Náročná rezbárska technika použitá pri výrobe pastierskych píšťal bola známa v Čiernej Lehote, na

zhotovovanie huslí a fujár sa špecializovali obyvatelia Klenovca. V Kyjaticiach vyrábali súseky zdobené rytým ornamentom. V prvej polovici 20. storočia sa tu špecializovali na výrobu hračiek a drobných spomienkových predmetov. Tzv. „palócky nábytok“ bol známy v maďarskej jazykovej oblasti.

Pre oblasť stredného Gemera bola charakteristická hrnčiarska výroba. Vďaka kvalitnému materiálu pracovali hrnčiari vo viac ako 35 lokalitách. Hrnčiarsku hlinu získavali ťachtovou ťažbou v hĺbke až 12 m, spracovávali ju tzv. šliapaním v rozmerných kuchyniach, produkty dekorovali kravským rožkom a vypaľovali v otvorených poľných hrnčiarskych peciach. Hlinu z gemerských ložísk prepravovali priekupníci až na Dolnú zem, napríklad do Sarvaša. Najlepšie meno mali aj medzi samotnými hrnčiarimi Šivetice. Pre šivetickú keramikú sú charakteristické rozmerné misky, džbány a vázy. Špecifickým dekoračným prvkom gemerských hrnčiarskych produktov bola hnedá, palcom zhotovovaná veľkopošná vlnovka. Bola tu tiež výroba signálnych píšťal. Významné hrnčiarske osobnosti pochádzali aj z Držkoviec. Začiatkom 20. storočia bolo v tejto obci okolo 50 hrnčiarov. Okrem riadu vyrábali aj strešné škridle. Riad rozvážali až na Podkarpatskú Rus, kde výrobky vymieňali za vlnené odevné časti, najmä guby. V oboch obciach v posledných rokoch pracujú hrnčiari pre ÚLUV.

Regionálny význam presiahli gemerskí brdári a voštinári zo západnej časti regiónu – z Budikovian, Drienčan, Hostišoviec, Lipovca, Ostriana, Papče, Sáse, Striežoviec a ďalších. Brdárstvo spočívalo vo výrobe a predaji bŕd. Brdo bolo súčiastkou krosien, ktorou sa prirážala utkaná niť k už natkanému plátnu. Gemerskí brdári predávali svoj tovar na celom území Slovenska, na Podkarpatskej Rusi a v Maďarsku. Voštinári vykupovali včelie plásty, získavali z nich vosk a predávali ho formou podomového obchodu spolu s brdami a inými drevenými výrobkami. Zachovaný voštinársky záboj z Budikovian bol prenesený do Poľnohospodárskeho múzea v Nitre. Ďalším druhom výroby charakteristickej pre Gemer bolo dechtárstvo. Decht, nazývaný aj smola, sa vyrábala rozkladom organických látok bez prístupu vzduchu v jamách či míľach. Pri jednom výrobnom procese dokázali vyrobiť drevené uhlie, decht, terpentín, drevný ocot a následne aj kolomaž. Tieto remeslá v druhej polovici 20. storočia zanikli.

V remeselníckych mestečkách sa sústreďovali kožušníci, garbiari, tkáči, plátenníci a súkenníci. V širokom okolí boli známe práce čipkárok zo Štítnika a Rejdovej. Čipky sa uplatnili najmä na predĺžených, až po pleciah visiacich čelenkách čepcov zo stredného Gemera, čo im dodáva regionálnu osobitosť. Plietli sa na papierovej predlohe zvanej *furma* dlhej 85 až 90 cm a širokej 24 cm. Furmy sa nepredkresľovali, vzory sa vypichovali špendlíkom.

V západnej časti Gemera sa ľudový odev prestal nosiť koncom 19. storočia. Najdlhšie sa zachoval v okolí Dobšinej a Rejdovej. Dobšinský ľudový odev mal

spoločné prvky s horehronským a spišským – najmä vlnenú zásteru a úpravu hlavy. Pre rejdovský odev sú charakteristické kupované materiály – kvetovaná sukňa, oplecká s rukávami z jemných materiálov a lajblík zdobený bielym šnurovaním. Starou súčiastkou bol trojštvrťový biely kozuch. Muži nosili vyšívané kožušky bez rukávov. Rejdová bola v rámci regiónu známym strediskom kožušnickej výroby. Jelšava sa preslávila výrobou gúb, z ktorých sa šili plášte. Gubárstvo bolo rozšírené najmä na rozhraní 18. a 19. storočia, kedy bol v Jelšave súkennícko-gubársky cech. Obe remeslá spájali spracúvaný materiál – ovčia vlna a zhotovovanie výrobkov tkanín. Guby, na rozdiel od súkna, sa vyznačovali vlasatým povrchom. Ich pôvodná funkcia bola ochrana pred nepriaznivým počasím. Až koncom 19. storočia sa touto technikou začali zhotovovať pokrvice. Tradičnú výrobu sa podarilo uchovať prostredníctvom ÚLUV-u v Klenovci.

Ľudové staviteľstvo Gemera určujú rozdielne prírodné podmienky. Na severozápade územia prevládala drevená architektúra. V južnejších oblastiach sú domy murované, zdobené slohovými stavebnými prvkami, čo zrejme súvisí s tradíciou stavieb kúrií v tejto oblasti. Väčšie súbory drevenej ľudovej architektúry sa zachovali napríklad v Rejdovej, Sirku, Vernári a Lome nad Rimavicou. Roztratená kopanicová zástavba, pozostávajúca zo zrubových domov z 19. storočia, s odlahlými letnými hospodárskymi dvormi, je v Muránskej Zdychave. Murované stavby s priečeliami s murovaným štítom, zdobené štukovou naturalistickou ornamentikou, nachádzajú sa vo väčšom počte v Pavlovciach, Širkovciach, Ožďanoch a Rimavských Janovciach. Drevené a murované domy z 19. storočia sú i v Čerenčanoch, Klenovci, Šimonovciach. V Turčoku vedú k obytným domom od cesty ponad potok kamenné mosty. V obci Brdárka sa realizuje pilótny projekt obnovy dediny, zameraný na zachovanie a zdôraznenie jej tradičných hodnôt.

Drevený kostol z roku 1786 stál v Selciach pri Rimavskej Sobote, odkiaľ ho preniesli do obce Dúžava. Sieňový priestor kostola má kazetový strop s maľbami z 18. storočia. Rozmedzie svetských a sakrálnych funkcií predstavujú drevené alebo jednoduché murované zvonice. V civilnom živote boli zdrojom informačného zvukového znamenia (umieračik), alebo znamenia varujúceho (pri požiari), či zvolávajúceho. Funkcia zvonice situovanej mimo kostola bola odlišná, širšia než funkcia kostolnej veže so zvonom. Svetské funkcie nahradzovali v obciach, kde nemali kostol, obecné zvoničky. Ich hromadné zriaďovanie vyvolal najmä „ohňový“ patent Márie Terézie z roku 1751, ktorý nariaďoval, aby v každej dedine bol zvon. Sakrálna funkcia spočívala v zvolávaní na bohoslužby. Zvonica bola často v areáli kostola, alebo bola súčasťou kostolnej ohrady. Zvonice bez kostola sa vyskytovali iba zriedkavo. Ľudové stavby zvoníc sa nachádzali v Dobšinej, Drienčanoch, Dúžave, Henckovciach, Hrachove, Hrušove, Hubove, Chyžnom, Kraskove, Krokave, Papči, Rákoši, Ratkovskej Lehote,

Ratkovskej Zdychave, Rimavských Zalužanoch, Rybníku-Brusníku, Selcoch, Striežovciach, Studenej, Vyšných Valiciach, Žipe. Pochádzajú zo 16. až 19. storočia. Časť sakrálnych stavieb Gemera patrí k tzv. Gotickej ceste. K tradičnému kultúrnemu prejavu treba prirátat' drevené kalvínske stĺpové náhrobníky na cintoríne v Gemerských Michalovciach, či Tomášovciach.

Z technických pamiatok sa na území Gemera zachovali vodné mlyny v Kocelovciach a Licinciach aj s pôvodným strojným zariadením a mlyn z roku 1800, postavený v klasicistickom štýle vo Veľkých Teriakovciach. V Gemerskej Polome v časti Huta sa nachádza prístenný hostinec s voziarňou z 19. storočia. V Červeňanoch je vysoká pec, jedna z najzachovalejších technických pamiatok.

Redikanie v Kokave nad Rimavicou. (2004)

Z gemerských obyčají je pozoruhodné napríklad chodenie s betlehemom sprevádzané betlehemskou hrou, zvanou gubajka. Protestantská cirkev usmerňovala mravný život obyvateľov vydávaním predpisov a odporúčaní, ale aj udeľovaním trestov pri ich nedodržiavaní. Z okolia Kobeliarova sa zachovali zbojnícke povesti, ktorých hlavným hrdinom je gemerský zbojník Mišo Vdovec. Známym ľudovým rozprávkárom bol Ján Králik z Čiernej Lehoty. Maďarská jazyková oblasť, čiastočne zastúpená aj Rómami vyniká bohatými tradíciami rozprávok, povestí a veršovaných slovesných útvarov.

Tanečný a hudobný folklór Gemera a Malohontu má niekoľko odlišných oblastí. V podhorských oblastiach Slovenského Rudohoria je hojný výskyt baladických piesní a archaických melódií. V oblasti Rimavskej kotliny a Slovenského Krasu sa vyskytujú nápevy novšieho štýlu. Hudobnú a tanečnú kultúru

ovplyvnili aj banícke mestečká. Gemer a Malohont patrí po hudobno-folklórnej stránke k jednej z najstarobylejších oblastí Slovenska, kde sa do súčasnosti udržali obradové, pastierske i roľnícke piesne. Osobitý hudobno-tanečný prejav je v kokavskej oblasti. V repertoári geograficky nevelkého mikroregiónu sa premiešavajú prvky staršej i novšej lokálnej tanečnej kultúry zastúpenej tancami *šuchon*, *drigon*, *hajduch* a *čardáš*, pastierske tance ako napr. *redik*, ktorý chodením po predkolení so širokým prekladaním nôh napodobňuje premiestňovanie častí košiara pre ovce z jedného miesta na druhé označovaného ako *redikanie* a elementy novšej mestskej tanečnej kultúry zastúpenej napr. valčíkom, polkou (napr. sklárska polka) a pod.. Reprezentatívnou inštrumentálnou časťou repertoáru miestnych, najmä rómskych cimbalových hudieb je imitácia gajdošskej hry nazývaná *dudanie*. Aj v iných oblastiach je množstvo lokálne viazaných tancov a tanečných melódií, ktoré v minulosti štýlovo čisto interpetovala cimbalová hudba Jána Jasenku z Rimavskej Soboty.

Gemerský a malohontský folklór prezentujú napr. folklórne súbory Gemer z Dobšinej, Vepor z Klenovca, Rimavan a Háj z Rimavskej Soboty a Tisovec z Tisovca. Folklórne skupiny fungujú aj medzi obyvateľmi maďarskej a rómskej národnosti. S gemersko-malohontským folklórom sa môžeme stretnúť na slávnostiach v Klenovci, nazývaných Klenovská rontouka. Folklórne slávnosti v Rejdovej majú okresný charakter. Osobitým v rámci folklórnych festivalov na Slovensku je festival Koliesko v Kokave nad Rimavicou. Zameraný je na výmenu skúseností mladých začínajúcich autorov – choreografov, muzikológov a etnológov.. Celoslovenskými prehliadkami folklórnych i nefolklórnych súborov a sólistov obyvateľov maďarskej národnosti sa spopularizoval Gombasek.

Gemersko-malohontské múzeum v Rimavskej Sobote sa orientuje na dokumentáciu prírody a spoločnosti gemerského regiónu. Národopisné zbierky sú zamerané na poľnohospodárstvo, pastierstvo, baníctvo, železiarstvo, hrnčiarstvo, ľudový a bytový textil a kultúru bývania rómskeho obyvateľstva.

V Rožňave sídli banícke múzeum. K jeho najhodnotnejším exponátom patria stredoveké banícke ručné pracovné nástroje, drevené banské čerpadlo, vlečné koryto, technika zo začiatku 20. storočia. Tretia časť expozície je venovaná školstvu, kultúre a sociálnemu postaveniu baníkov. Samostatnú časť tvoria banské pracoviská v pivničných priestoroch budovy, kde môže návštevník získať konkrétnu predstavu o pracovných podmienkach a spôsobe práce baníka v podzemí.

Gemer a Malohont mal viacero kultúrnych centier, ktoré sa vyznačujú bohatou kultúrnou tradíciou. Veľa osobností slovenského kultúrneho i politického života pochádzalo z tohto regiónu, alebo tu pôsobilo. Mnoho významných osobností vyštudovalo na evanjelickom gymnáziu v Revúcej. Kultúrne tradície rozví-

ja Gemersko-malohontská vlastivedná spoločnosť, zameraná na výskum, zber a popularizáciu vlastivedných poznatkov o tomto regióne.

So životom a prácou slovenských zberateľov slovesného folklóru z 19. storočia sa možno zoznámiť v pamätnom dome Pavla Dobšinského, v Slavošovciach a v rodnom dome P. J. Šafárika – bývalej evanjelickej fare v Kobeliarove, či v pamätnej izbe v pôvodnej budove prvého slovenského gymnázia v Revúcej.

Štvorcové historické námestie Rožňavy lemujú meštianske domy situované priamo na niekdajších štôľňach a kutacích jamách stredovekých zlatých baní. Výhľad na mesto je zo zrekonštruovanej mestskej veže zo 17. storočia. Neďaleko Rožňavy sa na homoľovitom kopci nachádza hrad Krásna Hôrka, pochádzajúci z 13. storočia. Zachoval sa v ňom dobový interiér a múzejné zbierky po posledných majiteľoch – rodine Andrássyovcov. Im patrilo aj mauzóleum vo francúzskom parku v obci Krásnohorské Podhradie. Severne od Rožňavy, v Betliari, je v parku anglického štýlu situovaný poľovnícky kaštieľ z 18. storočia, sprístupnený ako múzeum dobovej kultúry bývania a poľovníctva. Rimavská Sobota – centrum bývalého Malohontu – zaujme svetskou a sakrálnou architektúrou v historickom jadre mesta. Juhozápadne od nej sú zrúcaniny gotického hradu Hajnáčka. Významnou sakrálnou pamiatkou Gemera je i ranogotický kostol v Štítniku.

Výberová bibliografia:

- CZINTELOVÁ, Angela: *Gemerský paličkováný čepiec. Obzor Gemera, 19, 1988, č. 2, s. 119–121.*
- ČOMAJOVÁ, Oľga: *Historiografia šivetického hrnčiarstva v konglomeráte gemerských hrnčiarських stredísk. Gemer 3. Národopisné štúdie, 1978, s. 211–243.*
- DANGLOVÁ, Oľga: *Zvonkári a pastieri. (Zvonkárske remeslo v Jelšave.) Príroda a spoločnosť, 38, 1989, č. 20, s. 56–59.*
- GALLO, Ján: *Príspevok k dejinám furmanstva v Gemeri. Gemer 1. Národopisné štúdie, 1973, s. 67–86.*
- JUHÁSZ, Ilona: *Rudna 1. Temetkezési szokások és temetőkultúra változásai a 20. században. Komárom-Dunaszerdahely, 2002.*
- KUŠNIEROVÁ, Edita: *Ludová architektúra v okolí Rožňavy. Vlastivedný časopis, 34, 1985, č. 2, s. 88–90.*
- MARKOVÁ, Ema: *Jelšavské guby. Gemer 4. Národopisné štúdie, 1981, s. 135–153.*
- MARKUŠ, Michal: *Odbyt a spôsoby predaja šivetických hrnčiarських výrobkov na prelome 19. a 20. storočia. Gemer. Národopisné štúdie 1, 1973, s. 91–102.*
- MERTUŠ, Juraj: *Technológia pálenia dreveného uhlia v oblasti Gemera v prvej polovici 20. storočia. Slovenský národopis, 37, 1989, s. 372–383.*
- PRASLIČKOVÁ, Mária: *Brdárstvo a voštinárstvo v západnom Gemeri. Košice 1979.*
- UJVÁRY, Zoltán: *Vplyv migrácie a kolonizácie na ľudovú kultúru Gemera. In: Teoretické a praktické problémy národopisného výskumu maďarskej národnosti v Československu. Bratislava 1981, s. 82–90.*
- UJVÁRY, Zoltán (Ed.): *A gömöri Magyarság néprajza I. Debrecen 2001.*